

I

Тепер мені часто снівся піщаний вітер, снилися височезні сосни, які постогнували від того вітру, а піщана курява навіть уві сні забивала подих, і я прокидався серед ночі через те, що не міг дихати. Віднедавна я зрозумів, що це мені не ввижається, що в цьому помешканні й справді не вистачає повітря, і тепер мене дивує, чому люди так люблять старі будинки з високими стелями: ніби й багато простору, а закуриш цигарку, то дим із кімнати не вивітриш, він залишається тут назавжди, облягає стелю і стіни, які домішують до тютюнового духу запах старого передавненого пороху.

Можливо, я перебільшую, може, аж занадто нарікаю на це помешкання, бо з певного часу мені стало тут зовсім незатишно, я втратив спокій і навіть сон. А коли й засинав, то знов і знов бачив скрипучі сосни, які коливалися у вихорах вітрів, ті вітри здіймали піщану куряву, яка теж скрипіла на зубах, і згодом я все це побачу увіч, коли розпочну своє недолуге розслідування й поїду до пана Ярчука, там я побачу й таке, чого не витворить найхимерніший сон, однак не забігатиму наперед, а почну все спочатку. І хоч тепер мені важко сказати, де в цій історії початок, а де кінець, пам'ять насамперед вертає до того зимового дня, коли я знов опинився без даху над головою. О, це вже міцна традиція, яка тягнеться ще з моїх післястудентських літ: господар квартири спроваджує

тебе на вулицю неодмінно взимку і в найлютіші морози. Слава Богу, цього разу хоч не випадало возитися з речами, бо після недавнього розлучення єдиним моїм скарбом із хатнього начиння залишилася хіба що сумнозвісна зубна щітка. Справедливості ради скажу, що перепала мені й старенька «лада», придбана з рук після того, як за несподівано кругленьку винагороду я скомпілював для однієї новостворюваної партії статут і програму, й тепер це авто стояло, можна сказати, під охороною, прикидане снігом, на внутрішньому подвір'ї біля осідку тієї ж таки партії. Узимку я на ньому майже не їздив, зате це була непогана схованка для всенького мого майна.

Отож і того грудневого вечора я поскидав торби в машину, а сам пішечки рушив у напрямку кав'ярні «Троє поросят». Давненько я там не був, може, тому, що останнім часом велось мені непогано, обминав ту гамірну місцину, де завжди збиралися невдахи, де постійно витав дух біди, і часом мені здавалося, що її, ту біду, можна підхопити, як нежить. Та коли ставало непереливки, я мимохіть вирушав до «Трьох поросят», бо завжди тут зустрічав когось із друзів або й ціле товариство бодай звіддалік знайомих мені людей, вірних завсідників цієї кав'ярні. В одному гурті тут можна було побачити забутого актора, меланхолійного поета і безнадійного бродягу, якого щойно випустили з тимчасового ув'язнення, поважного журналіста і п'яного як чіп вантажника. Одне слово, погомоніти було з ким, але того вечора я, крім усього, мав ще сподіванку напроситися до когось переночувати, перш ніж напитаю нову квартиру.

Саме звідси, із «Трьох поросят», усе й почалося. Сотні разів я прокручував подумки кожну розмову, згадував кожне обличчя і не раз ще ходив до тієї кав'ярні, аби відтворити в пам'яті найдрібнішу абищицю.

Усе починалося так просто й банально (саме у тій непримітності й губилася ниточка Аріадни, за яку я не міг ухопитися), так звично усе виглядало, що тільки згодом я став дошукуватися в кожному слові чи спостереженні якогось таємного знаку і поволі впадав у містику. Бо те, що відбулося, не клалося здорового глузду. Я прикликав на допомогу магів потаємних наук Дебароля і Сен-Мартена (слава Богу, читав їх в оригіналі), почали божеволів разом з абатом Агрипою над загадкою чисел, у яку намагався прозирнути ще Піфагор, та згодом усе це облишив, аби до решти не спасти з розуму, і сам викинув диявольську штуку.

Однак повернімося до «Трьох поросят», де стоїть крута пахоц підсмаженої кави і хмільний туман, де в тютюновому диму висить сокира і тирлюються люди, сновигають від столів до бару, від бару до інших столів, перегукуються завсідники — звичайна собі метушня, в якій немає за що зачепитися окові і яка після першого збудження напосідає на тебе гнітючою втомою. Кав'ярня влаштована так, що відразу всю не окинеш оком, її зала перегороджена арковими проймами на три частини (звідси, мабуть, і назва — «Троє поросят»), і я обійшов усі, шукаючи знайомих, поки нарешті таки помітив мого любого друга Івана Маловічка — його велика лиса голова світилася у мороці, як місяць-повня, і цей місяць цідив із чарочки горілку такими делікатними ковточками, наче то був риб'ячий жир.

— Сто років тебе не бачив, — сказав Іван Маловічко. — Ти що, десь служиш?

— Не каркай, — відповів я і подумав, що мій любий друг Іван таки справді схожий на велику лису ворону, яка живе триста років, — інакше як могло вийти, що він не бачив мене сто літ.

— А де ж пропадав? — прискіпався Маловічко.

— Писав дисертацію.

— Ти-и-и-и?

— Не собі, не лякайся. І всього лиш кандидатську, — заспокоїв я Івана, щоб він не захлинувся риб'ячим жиром. — Так що я частую.

Я підійшов до бару і галантно вклонився своїй щирій приятельці Катрусі, для цілковитої чемності хотів ще підморгнути, але не вийшло: зір поглинала пазуха, де здіймалися дві вершини Арарату, і в тих вершинах дихали два пригаслі вулкани.

— Десь далеко їздили? — спитала Катруся.

— Атож, до Америки. На Генеральну Асамблею ООН. Ти не уявляєш, серденько, як після Америки хочеться по-людському напитися. Давай пляшку «Княжого».

— І, звичайно, без закуски! — зневажливо пхикнула Катруся.

Як ласувать, то ласувать: на зло Катрусі я взяв аж три коробки чипсів, бо при світлі Маловічкової лисини вже побачив свого давнього приятеля Сергія Приходька, який помахував мені рукою, як це роблять вожді на трибунах під овації очманілого натовпу. Авжеж, я мушу мати за честь, що Приходько приєднався до нашого столу, мушу навіть прихопити для нього порожню чарку, а за це він доконає мене своїми віршами.

— Ти що — розв'язав? — весело спитав Приходько.

— На відміну від інших, я ніколи й не зав'язував, — сказав я і цим легенько його вколов, та він не образився. Зрештою, Приходько ніколи не приховував, що вже кілька разів кодувався, однак це ще дужче розпалювало в ньому апетит до спиртного (знать, така сильна психіка, — хвалився Приходько).

Ми з ним випили до дна, а Іван Маловічко, як і личить справжньому європейцеві, знов-таки лишень умочив губи і запропонував нам каву.

— Ні, — сказав я, — кава викликає тривогу.

Відповідь Іванові була незрозуміла, але вдовольняла його цілком. Він захоплено дивився, як Приходько точить чипси, наче великий колорадський жук допався до сушеної картоплі. Ми випили ще по одній, і я вже відвертіше подивився в той бік, де за столиком самотиною сиділа дівчина з коротенькою косичкою, видно, когось чекала, бо й келишок лікеру, що стояв перед нею, був непочатий, і вона майже не зводила очей з аркової пройми, яка вела до нашої зали.

— Подобається? — спитав Приходько.

— Може бути.

— Вона тут буває щовечора. Але — ні з ким.

— Лесбіянка, — сказав Маловічко. — Або причинна. — І відсьорбнув ще пів краплі.

— Слухай, може, тобі принести блюдо? Наллеш у нього і будеш сьорбати. — Я запалив сигарету, відчуваючи роздратування, чи, може, вже тоді в мені оселялося лихе передчуття. Дрібними порошинками літало воно в цьому хмільному мороці й осідало на мою бідну голову.

— А скільки коштує така робота? — не витримав Маловічко і спитав про те, що муляло його цілий вечір.

— Яка? — придурився я.

— Дисертація.

— За кандидатську я беру тисячу, за докторську більше, звичайно. — Я випустив кільце диму, і воно зависло над лисиною Маловічка.

— Баксів?

— Ні, гульденів, — сказав я і випустив ще одне кільце.

— Усе одно мало, — надувся Маловічко.

— Мені вистачає. — Я знов подивився на ту дівчину з короткою косичкою і відчув собачу печаль безхатнього чоловіка.

— А я оце переробив одному вірші, то він мені... — почав було Приходько й примовк, бо над нами вже стояв наш любий друг Василь Іванович і з його закручених високо вгору вусів сипались іскри.

Я не певен, що Василь Іванович саме так і звався, можливо, ім'я анекдотичного полководця приліпилося до нього якраз через оті пришелепкуваті вуса, що стриміли вгору, наче антени, й невідь-що виловлювали у повітрі, може, вони навіть уловлювали сигнали біди, бо тепер, згадуючи його сатанинський регіт, я все більше схиляюся до думки, що людина не може отак безпричинно сміятися.

На ньому була якась чудернацька бурячкова куцина (під колір його обличчя), а через плече звисала незмінна брезентова торбина, у якій завжди було кілька пляшок спиртного — пізньої пори Василь Іванович збував напої з націнкою. Я щиро зрадив його з'яві, бо, по-перше, міг тепер взяти пляшку трохи дешевше, ніж у Катрусі, а по-друге, з'явилася надія, що саме цей всюдисущий чоловік щось путнє порайть з ночівлею.

У мене вже туманіло в очах, та я ще бачив ту жінку чи дівчину, яку теж огортав сріблястий серпанок, і коли вона наштовхнулася на мій погляд, то замість відвести очі, навпаки, дивилася довго й проникливо, як у тій грі — хто кого передивиться. Я програв, але це була приємна поразка. І саме тоді поскаржився Василеві Івановичу, що знову не маю даху над головою, шукаю квартиру, а він, помітивши мої позирки на коротку косичку, розхристано запитав: «Квартиру чи ключ?» — і раптом зареготав мені в обличчя, як сатана, а коли я пояснив, що

не маю де переночувати, Василь Іванович пообіцяв узяти мене з собою в капезе, найкраще капезе у Києві, запевняв він, бо недалечко від вокзалу і поруч метро. Цей нарваний Чапай знов, бризкаючи слиною, зареготав мені в обличчя, і на той сатанинський сміх заозиралися всі відвідувачі «Трьох поросят», я вже пошкодував, що звернувся до нього, а потім глянув на дівчину в срібному серпанку й побачив, що вона незворушна (якщо зараз усі стануть на голови, вона й оком не скліпне), і раптом збагнув, що ця дівчина дивиться не на мене, — так дивляться у безкраю далечінь, що сягає далі за обрій.

Щоб перекинутися словом з Катрусєю, я замовив три кави (сам не пив, бо кава справді викликала у мене гостре відчуття тривоги), а потім спитав, хто ота дівчина, й зумисне озирнувся на неї, не приховуючи своєї цікавості, а Катруся знову зневажливо пхикнула: вона така дівчина, як я балерина, до того ж у неї не всі вдома, ревниво сказала Катруся, авжеж, не всі вдома, бо шукає якогось чоловіка, а вам, Андрію, пора вже спатки, ви перебрали сьогодні надміру; та я не жалівся їй, що не маю де «спатки», лиш печально дивився на дві вершини Арарату і заздрич Ноевому ковчегу, який зачепився за вершечок вірменської гори.

Отакої! Як тільки я відходжу, наш столик окуповують дедалі ширшим колом, ніби він медом намазаний, — присусідилося ще двоє, щоправда, на столі стояла новенька пляшка в росі, видно, принесена недавно знадвору, мабуть, виторгувана у Василя Івановича, бо той знов так реготав, що з вусів, потріскуючи, сипались іскри. «Ви знайомі?» — «Авжеж», — я не знав, хто вони, але думав, що ми вже десь бачилися, та де ж — не інакше як у «Трьох поросятах», зрештою, тут усі коли-небудь бачилися, і ми знову випили за зустріч, та, я певен,

не хміль заслав мені очі, це було не сп'яніння, а якась дика протрація, адже я пам'ятаю із того вечора багато всіляких дурниць, однак саме під ту хвилину, яка вимагала найбільшої пильності, на очі впала мана. Я навіть не помітив, коли пішла із «Трьох поросят» та жінка, що цілий вечір поглинала мій зір, а потім, завваживши це, впав у таку нуду, що на мене повіяло потойбіччям.

Годі! Мені вже нічого не хотілося, і під сатанинський регіт вусатого мефістофеля я поплентав до дверей, поволик свою собачу печаль на собачий холод, і коли вийшов надвір і сапнув морозної свіжості, то побачив, що падає сніг. У нічному повітрі його не видно було, здавалося, що він падає тільки над ліхтарем, який розпливчасто жовтів угорі, і, перш ніж зайти в телефонну кабінку, я зупинився під тим ліхтарем і підставив обличчя снігові. Й ось тоді, коли я дослухався холодного лоскоту нічного неба, я почув рипіння снігу під чиймись кроками, а потім помітив чоловіка в жовтому колі вуличного ліхтаря, це був, напевне, один із тих двох, що підсіли до нас наостанок.

— Візьми.

Я побачив перед собою його простягнуту руку. Це була красива витончена рука, повернута долонею до неба.

— Візьми.

— Що це?

— Вулиця Рогнідинська, три, квартира тринадцять. Легко запам'ятати. Це зовсім поруч.

— А ти?

— А я поспішаю на потяг. Маю тривале відрядження.

— Не знаю...

— Облиш. Бери і почувайся як дома. Все буде пречичудово.

Я дивився на його долоню.

На ній лежав звичайнісінький ключ.

2

Я доплуганив до знайомої вулиці і без зайвих пригод знайшов третій номер. Старезна п'ятиповерхова будівля похмуро бовваніла за невеличким сквериком, відступивши від дороги і решти будинків кроків на тридцять. Колись мені доводилося редагувати довідник з історії Києва, і я знав, що ця вулиця поміняла вже кілька назв, одну з них навіть пам'ятав — Бульйонна. До єдиного парадного вели височенькі сходи, далі був темний під'їзд і старий скрипучий ліфт. Я навмання натиснув на цифру «три», оскільки вона мене переслідувала починаючи з «Трьох поросят», і, вийшовши із сітчастої клітки ліфта, опинився перед височезними двостулчатими дверима. Так і є — № 13.

Я дістав із кишені пальта плескатою ключика, він на диво легко повернувся в замку. Було трохи моторошно ступати в темряву чужої оселі, однак я креснув запальничкою і швидко знайшов вимикач.

Коридор був голий-голісінький, окрім порожньої вішалки — геть нічого, далі дві суміжні кімнати також з'явили пусткою, хоча були дуже просторі, але ця просторість ще більше підкреслювала порожнечу, в якій зовсім губився і чималий розкладний диван, і допотопна шафа, і ще якийсь дріб'язок.

Трохи обжитішою здавалася кухня, розташована чомусь за обома кімнатами, тут навіть висів на стіні